

U posljednje vrijeme kao propagandno sredstvo dali smo u štampariji oglas, u kojem smo u nekoliko točaka iznijeli savjete, kako se čuva, njeguje, higijenski postupa i hladi mlijeko. Kako će to sredstvo pomoći, uskoro će se pokazati. Naš je cilj, da pronađemo i poduzmemo, što je potrebno da bi se kiselost smanjila na najmanju mjeru.

Borba s kiselošću tek je započela, vrućine dolaze, i svi mljekarski kolektivi moraju se za tu borbu više pripremiti. Obilaziti teren, upoznati proizvođače, pomoći im i upućivati u tim danima je glavni zadatak mljekarskih stručnjaka.

Naš kolektiv je mlad, radno iskustvo se tek stvara, i kolikogod sada na početku organiziramo, uzgojno djelujemo i sredimo teren, toliko će naš budući posao biti lakši i bolji.

Ing. Rek Vladimir — Brezovica

SIJTE POSTRNO KRMNO BILJE!

Kod nas siju ljudi još vrlo malo postrne usjeve. U najboljem slučaju nakon žetve žitarica posiju nešto malo postrne repe ili kukuruza za stočnu krmu. Najveći dio površina ostaje neobrađen, te na njemu napasuju stoku, a manji dio ugare, t. j. »praše« (plitko preoru), i tako ga onda ostavljaju sve do zime ili proljeća. Iza strnih žita obično siju naredno proljeće kukuruz. Na taj način ostaje tlo prazno i neiskorišćivano čitavih 9—10 mjeseci. Međutim bi se u mnogim našim krajevima moglo u to vrijeme proizvesti znatnih količina stočne krme. Od postrnih krmnih biljaka dobiva se zelena i svježja krma baš u ono vrijeme, kad je još nemamo od glavnih usjeva. To je vrlo važno osobito za ona područja, koja oskudijevaju u dobrim pašnjacima, pa im nestaje zelene krme u vrijeme, kada prestaje paša i započinje prehrana stoke u stajama. Višak proizvedene krme, koji se ne može potrošiti u zelenom stanju, najbolje je ansilirati (osim postrne repe i korabe). Budući da povećanom sjetvom postrnih krmnih biljaka dobivamo znatne količine krme, moći ćemo stoku preko zime bolje prehranjivati, pa će nam i krave dati više mlijeka. Nadalje moći ćemo povećati brojno stanje stoke, a time i proizvodnju stajskog gnoja. Povećavši pak proizvodnju stajskog gnoja popraviti ćemo plodnost tla i povećati prinose ostalih ratarskih kultura. Vidimo, kako je sve to međusobno usko povezano.

Istina, svi naši krajevi nisu jednako prikladni za sjetvu postrnih usjeva. U nekim krajevima onemogućuje ili ugrožava postrnu sjetvu redovita ljetna suša. Postrne usjeve možemo s uspjehom uzgajati samo ondje, gdje ljeti padaju povremene kiše i gdje je jesen dovoljno duga. Stoga razloga najzgodniji su za takvu sjetvu naši krajevi Gorski Kotar i sjeverozapadna Hrvatska, a manje su zgodni istočni dijelovi.

Ovoga proljeća bilo je gotovo u svim krajevima mnogo kiša, pa je zemlja dobro opskrbljena vlagom. Treba samo tu vlagu sačuvati i iskoristiti. Stoga je vrlo vjerojatno, da će ove godine postrna sjetva uspjeti i u onim područjima, gdje je inače dosta nesigurna.

Da postrna sjetva uspije, treba zemlju iza žetve što brže preorati i zasijati, inače izgubit će zemlja mnogo vlage, pa će stoga i usjevnicati nejednolično i dalje će se slabije razvijati. Svaki dan zakašnjenja u oranju

i sjetvi imade i te kako štetnih posljedica. Stoga je najbolje odmah nakon žetve postaviti krstine u dovoljno razmaknute redove i između redova odmah orati, drljati i sijati. Treba nastojati, da se krstine što prije izvezu i zatim i ti dijelovi odmah preoru i zasiju. Ore se na dubinu 10—12 cm. Iza oranja se zemlja prodrlja, a ako je grudasta, trebat će je prije drljanja povaljati i to po mogućnosti kolutastim valjcima. Ako je zemlja suha, treba valjati i iza sjetve, kako bi se sjeme moglo okoristiti vlagom iz dubljih slojeva. No takav usjev treba, čim padne kiša ili čim iznikne, podrljati lakšom drljačom, da se površinski sloj razrahli i tako spriječi daljnje isparivanje vlage.

Ako je zemlja slaba, treba je prije oranja pognojiti, i to što zrelijim stajskim gnojem. Za gnojidbu možemo upotrijebiti i umjetna gnojiva, ali treba napomenuti, da ta gnojiva redovno slabije djeluju baš stoga, što u to vrijeme ima malo oborina. Ako u pojedinom kraju ili pojedinom godinama ima više oborina, djelovat će i umjetna gnojiva bolje.

Treba još napomenuti nešto i o dubini sjetve i o količini sjemena. Što je zemlja suša i lakša, trebat će sijati dublje nego inače, jer će sjeme u nešto dubljim slojevima lakše doći do potrebne vlage. Po jedinici površine mora se uvijek uzimati nešto više sjemena nego kod normalne proljetne sjetve. To je i razumljivo, jer su sada uvjeti za klijanje i nicanje znatno lošiji, pa se taj nedostatak mora nadoknadići većom količinom sjemena.

A sada da spomenemo nekoliko najvažnijih biljaka, koje možemo sijati kao postrne usjeve:

Kukuruz za zelenu krmu. Najbolje ga je sijati u redove razmaknute 30—50 cm. Razmak redova od 50 cm probitačan je i radi toga, što kukuruz tada možemo okapati i sprežnim okapačima. Ako je određen za zelenu krmu, ostavlja se u redovima gušće (10—20 cm), a ako bude služio za silažu, treba ga prorijediti na 30—40 cm. Za sjetvu jednog kat. jutra potrebno je 30—45 kg sjemena. Kod nas se kukuruz za zelenu krmu sije ponajviše omaške i pritom se troši i preko 60 kg sjemena. To nije dobro, jer iznikne previše gust i radi toga razvija mnogo manje lišća. Kukuruz za zelenu krmu kosi se, kada naraste oko 1 m visoko, odnosno kada počne izbijati metlice, jer kasnije odrveni, pa ga stoka slabije jede, pa obire samo lišće. Isto tako jede ga stoka nerado, ako ga zahvati mraz. Za silažu valja kositi kasnije, t. j. kada se klipovi nalaze pri kraju mliječne zriobe, a to je neko 15 dana prije potpune zriobe. Zeleni kukuruz je vrlo dobar za krave muzare, jer sadrži mnogo šećera. Ali takav kukuruz sadrži razmjerno malo bjelančevina (na 1 kg 3—5 g), pa zato taj manjak za bolje muzare treba nadomjestiti krmivima, koja sadrže više bjelančevina. Prinos može biti već prema vremenskim prilikama 100—300 q po kat. jutru.

Sirak obični i šećerni. Kod nas su te dvije biljke malo poznate, ali bi ih trebalo što više proširiti, u jednu ruku zato, što su nešto hranjivije od kukuruza, a u drugu zato, što odlično podnose sušu — mnogo bolje od kukuruza. Za zelenu košnju siju se na uske redove, razmaknute 20—30 cm, a za silažu nešto šire, 40—50 cm. Za jedno kat. jutro potrebno je u prvom slučaju 8—12 kg sjemena, a u drugom slučaju 15—18 kg. Sirak se može sijati u smjesi s kukuruzom. Za zelenu krmu kosi se, kad je visok 1—1½ m, a za silažu oko 14 dana prije same zriobe.

Mladi šećerni sirak, osobito ako je zaostao u rastu zbog suše ili mraza, može izazvati otrovanje. Radi toga, prije negoli stoku hranimo takovim sirkom, treba joj dati koje drugo krmivo. Ako se pojavi otrovanje, ne valja više davati šećerni

sirak. Sušimo li ga i siliramo, gubi mu se otrovno djelovanje. Prinosi mogu biti isti kao i kod kukuruza.

Suncokret. Dobar je za silažu. Sije se na razmak 30—50 cm, a sjemena treba 8—10 kg. Dobro je dodati 10—15% sjemena od grahorice, graška, boba i sl. da dobijemo bolju krmu. Prinos iznosi 120—150 q po kat. jutru.

Sudanska trava je biljka slična prosu. Glavna joj je osobina, da odlično podnosi sušu, pa bi je trebalo kod nas više sijati. Sije se na razmak 20—25 cm, a za jedno kat. jutro potrebno je 18—20 kg sjemena. Kositi je treba, čim počnu izbijati metlice, jer tada daje najbolju krmu. Prinos se kreće od 120—150 q zelene mase.

Muhar je također biljka, koja se može upotrebiti za postrnu sjetvu. Ipak on zaostaje za sudanskom travom po otpornosti prema suši i po količini priroda. Sije se na običan razmak 10—15 cm, a sjemena treba 12—15 kg. Valja ga kositi, kad počne klasati. Prinos je obično 80—100 q.

Heljda i proso. Ta se dva usjeva u pojedinim našim krajevima siju prilično mnogo, i to na razmak 10—25 cm. Po jednom kat. jutru potrebno je heljde 35—45 kg, a prosa 8—12 kg. Heljda daje obično 50—60 q zelene mase, a proso obično nešto više.

Kod prehrane heljdом valja biti na oprezu, jer kod bijelih životinja, kad su na suncu, izaziva upale kože.

Postrna repa je jedna od najsigurnijih postrnih biljaka, te je stoga u nekim krajevima već prilično raširena. Velika joj je prednost jedno u tome, što se razvija razmjerno u kratko vrijeme, a drugo, što vrlo dobro podnosi jesenske mrazove. Sije se ili omaške ili još bolje sijačicom u redove. Razmak redova uzima se 35—50 cm, a u redovima se prorjeđuje na 20—25 cm. Za jedno kat. jutro treba 2—2,5 kg sjemena. Budući da je sjeme sitno, treba ga sijati plitko, na dubinu 1—2 cm. Prinos može biti i do 200 q po kat. jutru.

Nešto je manje hranjiva od stočne repe, jer sadrži više vode. Osim toga ima i poseban oštar okus. Muznim kravama možemo dati do 25 kg na dan, ali poslije mužnje, inače može mlijeko poprimiti njen miris.

Podzemna koraba. Naziva se ponegdje i kranjska repa ili broskva. Za svoj razvoj troši nešto više vlage od postrne repe, pa je stoga zgodnija za naše zapadne i brdovite krajeve, gdje ima više oborina i gdje su ljeta nešto hladnija. Prilično je raširena u Gorskom Kotaru, a inače se mnogo uzgaja u Sloveniji. Razvija odebljali korijen, koji je krupniji i hranjiviji od postrne repe. Ima je sa žutim i bijelim korijenom. Može se sijati neposredno, a mogu se i prethodno uzgojiti presadnice, pa njih saditi. Da se presadnice dobro razviju, treba 5—6 tjedana. Uzgajamo li je iz presadnica, potrebno je za 1 kat. jutro 0,40—0,50 kg sjemena, a pri neposrednoj sjetvi 1,25—1,50 kg. Sije se na redove razmaknute oko 50 cm, a kada iznikne prorjeđuje se na 35—40 cm. Podzemna koraba ima prednost u tome, što i ona poput postrne repe dobro podnosi niske temperature, te se još u jesen dugo razvija. Prinos je obično 200, a može biti i do 300 q. Po hranjivoj vrijednosti zaostaje nešto za stočnom repom, ali je hranjivija od postrne repe.

Krmni kelj je biljka, koja je kod nas još vrlo malo poznata. Od običnog se kelja razlikuje u tome, što ne stvara glavice, nego izraste kao stabljika, na kojoj se razvije mnogo lišća. I za njega su povoljniji krajevi s više oborina, ali su dobiveni dobri rezultati i u našim istočnijim krajevima (okolica Osijek). Prednost mu je, što je otporan prema zimi, pa može ostati dugo vani. Uzgajamo ga na isti način kao i podzemnu korabu, t. j. ili ga sijemo neposredno ili sadimo presadnice.

Količina sjemena i razmaci su također isti. Brati ga možemo ili postepeno ili odjednom. Kod postepene berbe kidamo samo najdonje lišće. Otkidati lišće možemo početi, čim se biljke dovoljno razviju, a to je obično već potkraj kolovoza. Lišće dajemo stoci pomiješano sa sijenom ili slamom. Ako ga beremo najednom, onda ga treba ansilirati kao i zeleni kukuruz. U povoljnim prilikama može dati i preko 200 q zelene mase po 1 kat. jutru. Hranjiva vrijednost mu je nešto veća negoli je ona zelenoga kukuruza i približna je hranjivoj vrijednosti dobrih livadskih trava.

Dr. Francetić Mirko

SLINAVKA I ŠAP

Slinavka i šap je bolest, koja nanosi veće štete narodnom gospodarstvu nego ikoja druga bolest naših domaćih životinja. Unatoč tome naši stočari često s negodovanjem i nepovjerenjem primaju mjere, koje poduzima veterinarska služba, kad se negdje pojave prvi slučajevi slinavke i šapa, da spriječi njeno daljnje širenje. Razlog takovom držanju stočara jest najčešće taj, što od slinavke i šapa stoka obično ne ugiba u većem broju, a često je tok bolesti tako blag, da se stočarima čini, da su vrlo stroge i teške mjere, koje se preduzimaju za njeno suzbijanje, pretjerane i nepotrebne. No treba znati, da šteta, koju nanosi narodnom gospodarstvu slinavka i šap, nije samo u broju uginulih životinja, nego je mnogo veća zbog jako smanjene produktivnosti oboljelih životinja u pogledu radne sposobnosti i mliječnosti, u velikom gubitku na težini stoke za vrijeme bolesti, gubitku podmlatka zbog pobačaja i ograničenju prometa stokom i svim stočnim proizvodima. Njemački statističari su izračunali, da su prilikom jedne pojave slinavke i šapa ove štete bile 7 puta veće od vrijednosti uginule stoke.

Slinavka i šap uzrokuje naročito velike štete u mljekarstvu. To nas je i ponukalo da naše čitaoce upoznamo поблиže s ovom bolešću i s mjerama, kojima se suzbija, jer upoznamo li dobro našeg neprijatelja, lakše ćemo se i boriti protiv njega.

Što je slinavka i šap i kako izgleda bolesna životinja?

Slinavka i šap je zarazna bolest prvenstveno goveda, ovaca, koza i svinja, dakle životinja, koje ubrajamo u papkare. Oboljeti mogu i divlji papkari: divlje svinje, jeleni i srne. Samo izuzetno javlja se bolest i kod pasa i mačaka. Bolest uzrokuje toliko sitni mikrob, da ga mikroskopom ne možemo vidjeti, pa ga ubrajamo u t. zv. viruse. Mi kažemo, da bolest uzrokuje virus slinavke i šapa. Kako su goveda vrlo primljiva za uzročnike slinavke i šapa, to obično za kratko vrijeme obole sva goveda u nekoj staji, a brzo zatim i goveda u susjedstvu, pa i u čitavom selu. Bolest počinje s povišenom temperaturom, smanjen je prohtjev za jelom, i životinje rjeđe preživaju. Najznačajniji znakovi vide se kod bolesne životinje u ustima i na koži između papaka, tamo gdje koža prelazi u rožinu papka. Iz usta oboljelih životinja cijedi se gusta slina, a usta su pokrivena pjenom, kao da ih je govedo umočilo u sapunicu. Na usnoj sluznici, na zubnom mesu, na jeziku i nepcu možemo naći mjechure napunjene tekućinom, velike poput lješnjaka ili oraha, a mogu biti i veći, naročito na jeziku. Kako se ovakovi mjehuri brzo raskidaju, obično na njihovu mjestu nalazimo plitke, vrlo bolne, crvene ranice nazubljenih rubova. Jednake promjene javljaju se i na koži između papaka. Bolesne životinje prestaju jesti i preživati, a zbog velikih bolova u papcima obično leže nepomično. Bolesne životinje teško je natjerati da se dignu, i tad jako še-